MELIA v. Georgia (№ 13668/21)

Обставини справи

Заявник у цій справі — Nikanor Melia, громадянин Грузії, опозиційний політик скаржився на порушення його прав, захищених статтями 5 та 18 Конвенції з огляду на те, що рішення національних судів про його досудове тримання під вартою було несправедливим і непотрібним для цілей кримінального провадження, порушеного проти нього, і що воно мало на меті утримати його від участі в політичному житті.

У червні 2019 року проти пана Melia, який на той час був членом парламенту та одним із лідерів Єдиного національного руху (політична партія, що керувала країною у період з листопада 2003 року до жовтня 2012 року), було порушено кримінальну справу у зв'язку з його ймовірною роллю в організації та участі у спробі силового штурму будівлі парламенту 20-21 червня 2019 року.

26 червня 2019 року парламент задовольнив подання Генерального прокурора Грузії про зняття депутатської недоторканності з пана Melia. Наступного дня суд міста Тбілісі дійшов висновку, що в його справі існував реальний ризик втечі, фальсифікації доказів та повторного вчинення злочину, але зауважив, що досудове тримання під вартою, про яке просила сторона обвинувачення, було б непропорційним заходом. Натомість було застосовано заставу з кількома умовами.

2 липня 2019 року Апеляційний суд міста Тбілісі додатково зобов'язав його носити електронний браслет. 15 липня 2019 року пан Melia вніс заставу.

1 листопада 2020 року пан Melia, виголошуючи промову перед будівлею парламенту та оскаржуючи результати нещодавніх парламентських виборів, зняв електронний браслет та викинув його, назвавши це «символом несправедливості». 3 листопада 2020 року суд міста Тбілісі зазначив, що зняття паном Melia електронного браслета було порушенням умов застави, та вирішив збільшити розмір застави, яку заявник відмовився внести. 17 лютого 2021 року суд першої інстанції ухвалив рішення про взяття його під варту. Наступного тижня заявника було арештовано, що призвело до протестів опозиції та відставки тодішнього прем'єр-міністра. У травні 2021 року його було звільнено після внесення за нього застави Європейським Союзом з метою пошуку виходу з політичного протистояння, що виникло після виборів 2020 року та, очевидно, посилилося у зв'язку з арештом заявника.

Оцінка Суду

Пункт 1 статті 5 Конвенції

Суд погодився з міркуваннями грузинських судів про те, що на момент початку кримінального розслідування матеріали, наявні у справі, підтверджували «обґрунтовану підозру» у розумінні статті 5 Конвенції щодо того, що пан Melia міг вчинити кримінальне правопорушення. Причини необхідності застосування запобіжних заходів для запобігання його переховуванню, фальсифікації доказів або

© Переклад й опрацювання цього рішення здійснено Верховним Судом.

повторному вчиненню злочину були повністю висвітлені у судових рішеннях від 27 червня та від 2 липня 2019 року. Відповідне національне законодавство передбачало зміну застави на досудове тримання під вартою у випадку невиконання вимог рішення про заставу.

Суд не вважав необґрунтованим висновок суду першої інстанції про те, що ризики, зазначені в рішеннях від 27 червня та від 2 липня 2019 року, все ще існували на момент ухвалення рішення від 17 лютого 2021 року, яким обґрунтовувалася зміна застави на досудове тримання під вартою. Таке тримання під вартою було застосовано як крайній захід після чіткої відмови пана Melia виконати вимоги рішення про застосування застави та закінчення строку для внесення збільшеної застави.

Суд взяв до уваги те, що поведінка пана Melia могла розглядатися в ширшому контексті напруженої політичної ситуації в країні, що існувала на той момент, його статусу як політика та його права на свободу вираження поглядів. Проте виявилось, що пан Melia замість того, аби зіткнутися з будь-якими правовими наслідками невиконання рішення про застосування застави, очікував, ураховуючи, що з моменту відкриття кримінального провадження вже пройшло півтора року, що всі запобіжні заходи будуть скасовані. Однак, Суд дійшов висновку, що таке тлумачення національного законодавства та Конвенції суперечило духу Конвенції та принципу верховенства права, що лежить в основі її пункту 1 статті 5, та не встановив порушення цієї статті.

Суд зазначив, що стосовно пункту 3 статті 5 Конвенції окреме питання не виникало.

Стаття 18 Конвенції

Суд взяв до уваги очевидну політичну напруженість в Грузії у період між 2019 та 2021 роками, характер правопорушення, у вчиненні якого обвинувачувався пан Melia, а також той факт, що його арешт та досудове тримання під вартою відбулися після спірних виборів 31 жовтня 2020 року, пов'язаний з цим бойкот парламенту опозиційними партіями та обрання його головою Єдиного національного руху.

Суд зауважив, що наявні у справі матеріали стосовно пана Melia у період, коли було розпочато кримінальне розслідування, свідчили про ймовірне кримінальне правопорушення, і, всупереч твердженням заявника, не виявилося, що він був єдиною особою, щодо якої проводилося розслідування у зв'язку з подіями 20-21 червня 2019 року.

Щодо твердження про те, що органи влади мали намір усунути пана Melia з політичної сцени в Грузії, Суд не міг залишити поза увагою той факт, що грузинські суди, посилаючись на важливість захисту права пана Melia на свободу та безпеку, спочатку відмовили у задоволенні заяви прокурора про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. Органи влади не обмежували його у здійсненні своїх депутатських повноважень, комунікації зі ЗМІ та громадськістю, та проведенні передвиборчої кампанії, завдяки якій він знову здобув місце в парламенті. Насправді виявилося, що кримінальне провадження, порушене проти нього, було

© Переклад й опрацювання цього рішення здійснено Верховним Судом.

зупинено, аби дозволити йому належно взяти участь в парламентських виборах. Також з цією метою суд першої інстанції задовольнив його заяву про повернення йому документів, що посвідчують особу. Відповідно Суд, підкреслюючи, що справа не стосувалася кримінального провадження, відкритого проти заявника, не вважав, що органи влади, просто висуваючи обвинувачення в рамках кримінального провадження, порушеного проти нього, мали прихований мотив усунути пана Melia з національної політичної сцени.

Стосовно тримання заявника під вартою, передбаченого рішенням від 17 лютого 2021 року, Суд наголосив, серед іншого, що воно було застосовано з метою, зазначеною в підпункті (c) пункту 1 статті 5 Конвенції. Не було висунуто тверджень про те, що захід, про який йдеться, становив обмеження будь-яких інших прав згідно із Конвенцією. Суд взяв до уваги, серед іншого, той факт, що виконання рішення від 17 лютого 2021 року призвело до відставки тодішнього прем'єр-міністра, оскільки останній вважав це рішення невчасним з точки зору політичної напруги в країні, а також було зроблено різні заяви представниками керівної партії. Рішення про застосування тримання під вартою та процедура арешту були також розкритиковані різними особами та організаціями. Проте ці елементи не могли свідчити, у розумінні стандарту доказування, який використовує Суд, про прихований мотив з боку органів влади, чи то усунення пана Melia з політичної сцени, чи то покарання його за політичну діяльність.

Суд дійшов висновку, що попри те, що рішення про взяття заявника під варту було ухвалено на тлі політичної напруги в країні, різні твердження, наведені заявником, взяті окремо або в сукупності, не становлять достатньо однорідного цілого, аби встановити, що тримання заявника під вартою суперечило положенням Конвенції.

Висновок

Відсутність порушення пункту 1 статті 5 Конвенції (право на свободу та особисту недоторканність).

Немає необхідності окремо розглядати скаргу за пунктом 3 статті 5 Конвенції.

Відсутність порушення статті 18 (межі застосування обмежень прав) Конвенції у поєднанні з пунктом 1 статті 5 Конвенції.

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 7 вересня 2023 року й набуло статусу остаточного 7 грудня 2023 року відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.

© Переклад й опрацювання цього рішення здійснено Верховним Судом.